

УДК 657.1.011.56

Торопова І.С.,
к.е.н., доцент кафедри «Облік і аудит»
Таврійський національний університет
імені В.І. Вернадського

МЕТОДИ КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ РИБОПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Товарний ринок рибної продукції має бути насичений не тільки високоякісними виробами, але й доступними широкому колу населення за вартістю, яка формується на підставі собівартості з включенням норм рентабельності, торговельних націнок та інших витрат. Обрахування собівартості одиниці продукції в рибоконсервному виробництві визначається шляхом калькулювання, тобто визначенням собівартості одиниці продукції кожного виду.

У практиці рибоконсервної промисловості застосовується так званий простий метод калькулювання, коли відсутнє незавершене виробництво, а відображені в обліку витрати повністю відносяться на собівартість виготовленої продукції. Витрати, які обліковуються "котловим" методом, за окремими видами продукції розподіляються пропорційно плановій калькуляції.

Недоліком котлового методу обліку витрат і простого методу калькулювання є відсутність можливості розподіляти комплексні прямі витрати між окремими видами рибоконсервної продукції і визначати їх собівартість, що в умовах ринкових економічних відносин знецінює інформацію, що міститься в калькуляціях планової та фактичної собівартості продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність та класифікація методів калькулювання вивчалась такими вченими, як М. Білуха, А. Бородкін, С. Безрукіх, Ф. Бутинець, С. Голов, В. Івашкевич, Т. Карпова, Л. Нападівська, М. Огийчук, В. Палій, М. Пушкар, В. Сопко, Н.Чумаченко та ін. Однак теоретичні розробки і нормативно-законодавча база України в частині методів калькулювання собівартості продукції не відображають галузевих особливостей, що потребує подальшого вивчення цього питання.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень і рекомендацій щодо методів калькулювання в рибній промисловості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Калькулювання собівартості продукції є важливою інформаційною базою для вибору виробничої стратегії та ціноутворення. Калькулювання можна охарактеризувати як комплексну систему економічних розрахунків затрат виробництва та віднесення їх безпосередньо на носії цих затрат (одиницю продукції, частину продукту, групу продуктів) [7].

Відповідно до нормативно-законодавчої бази України, а саме П(С)БО 16 «Витрати», розрізняють виробничу собівартість та собівартість реалізованої продукції [8]. Однак, виробництво буде тоді вважатись ефективним, коли будуть відшкодовуватись витрати, пов'язані з операційною діяльністю, тобто повинні бути відшкодовані не тільки виробничі витрати, а й витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством, реалізацію продукції та інші. Таким чином, за для прийняття управлінського рішення стосовно ефективності виробництва слід розраховувати й повну собівартість [3; 6; 9; 10]. Повна собівартість складається з собівартості реалізованої продукції та витрат звітного періоду. Калькуляція собівартості продукції складається за певною методикою. Методика калькулювання собівартості продукції – це система методів, використовуваних при обчисленні собівартості одиниці продукції. Методи калькулювання собівартості продукції залежать від типу виробництва, складності виробництва продукції, виробничого циклу, складу незавершеного виробництва [1; 2; 4; 5].

Виходячи з наведених критеріїв методу калькулювання собівартості продукції, у рибопромисловому виробництві доцільно застосовувати однопроцесний (однопередільний) нормативний метод калькулювання собівартості продукції. Сутність його полягає в тому, що всі витрати на виробництво продукції враховуються нормативним методом в цілому по виробничому процесу за статтями калькуляції за звітний період, потім діляться постатейно на весь випуск продукції. Таким чином визначається нормативна та фактична собівартість калькуляційної одиниці продукції.

Недоліком планової калькуляції є те, що вона складається на підставі фактичних витрат минулого періоду, які включають різні невиробничі втрати, виробничий брак, простої обладнання через відсутність енергетичних ресурсів, несвоєчасність поставки сировини, порушення рецептурних компонентів продукції та ін. Окрім цього, умовність планової калькуляції обумовлюється нестабільністю цін на сировину, енергетичні ресурси, транспорт та інші компоненти виробництва, що потерпають від інфляції, тому в ціноутворенні окремих видів продукції панує волюнтаризм, що склався під впливом стихійного ринку та економічно необґрунтованих цін на продукцію рибоконсервного виробництва.

При ціноутворенні на рибо продукцію на внутрішньому та зарубіжному ринках слід враховувати: характер ринку, попит споживачів, їх платоспроможність, якість рибо продукції, рівень витрат на

виробництво, рівень інфляції, ринкову конкуренцію. Для того, щоб вирішити, яка ціна є оптимальною з точки зору прибутку, продавець повинен знати, які витрати пов'язані з виробництвом продукції певної якості, як реагує покупець на різноманітні ціни і що зроблять конкуренти у відповідь на визначену ціну [6]. Інформацію про рівень витрат на виробництво кожного виду рибопродукції та обробки надає нормативна калькуляція.

Нормативна калькуляція може складатися в рибопереробному виробництві шляхом послідовного нарощування витрат по всьому технологічному циклу за окремими видами продукції та обробки (консерви "Товстолобик в олії", "Товстолобик у томатному соусі" та ін.). У зв'язку з тим, що окремі види продукції виробляються в різних варіантах, їх нормативну собівартість необхідно визначати окремо для кожного варіанта виготовленої продукції.

Нормативну калькуляцію необхідно розробляти на всі види продукції, яка випускається рибоконсервним виробництвом, за даними техніко-технологічної документації харчових продуктів на підставі чинних на початок звітнього періоду норм, і вона є основою для планування собівартості продукції, обліку виробничих витрат, здійснення оперативного контролю за виконанням планових завдань по собівартості продукції. Окрім того, нормативна калькуляція використовується для оцінювання браку, супутньої продукції, обрахунку норм зниження норм витрат і нормативної собівартості, трудомісткості та матеріаломісткості за звітний період (місяць, квартал, рік), а також для розрахунку цін по кожному виду продукції.

Нормативна калькуляція як планова, складається до початку поточного місяця, кварталу, року в залежності від стабільності норм, їхньої незмінності, впливу інформації на вартість використовуваної сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів та інших факторів. Вихідними матеріалами для складання нормативної калькуляції повної собівартості є:

- технологічні рецептури, які включають (за видами консервної продукції) витрати сировини, спецій, харчових добавок, різного роду реагентів та ін.;
- технологічні маршрути виготовлення продукції від сировинної дільниці, руху конвеєра по технологічній лінії до здавання готової продукції на склад;
- норми витрат готових матеріалів, спецій, реагентів на 1000 умовних банок (1 туб);
- розрахунки трудових витрат основних виробничих працівників;
- витрати на утримання та експлуатацію обладнання, що входять до собівартості окремих видів продукції, відповідно до нормативних кошторисних ставок цих витрат;
- нормативні кошторисні ставки загальновиробничих та адміністративних витрат.

Кошториси загальновиробничих та адміністративних витрат складаються на підставі:

- структури організації управління цехами та підприємством в цілому, їх штатних розкладів;
- норм витрат палива та енергії для опалювання, освітлювання та інших господарських потреб;
- норм витрат матеріалів на утримання та ремонт будинків та споруд;
- норм зношування малоцінного інвентаря і такого, що швидко зношується;
- норм амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних засобів та нематеріальних активів;
- кошторисів витрат на поточний ремонт основних засобів;
- кошторисів витрат на охорону праці;
- розрахунків розподілу продукції та послуг допоміжних цехів;
- кошториси витрат на виробничу практику та підготовку кадрів;
- норми відрахувань до різних фондів (сприяння зайнятості населення; будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг та ін.).

Кошторис витрат на збут та інших операційних витрат складається для підприємства в цілому за наступними статтями витрат:

- витрати на збереження, відвантаження та пакування продукції;
- транспортні витрати;
- витрати на сплату податків;
- витрати на рекламу і підготовку товарів до продажу;
- інші витрати, пов'язані з реалізацією продукції;
- витрати на дослідження та розробки;
- витрати на дослідження об'єктів соціально-культурного призначення;
- інші операційні витрати.

Таким чином, кошториси загальновиробничих, адміністративних, витрат на збут та інших операційних витрат до нормативної (планової) калькуляції за всіма видами виробів включаються на підставі технічно обґрунтованих нормативів і використовуються для поточного контролю дотримання норм непрямих витрат, а також при складанні звітних нормативних калькуляцій за видами рибоконсервної продукції.

Висновки з даного дослідження. На підставі проведеного дослідження виявлені недоліки застосовуваного простого методу калькулювання собівартості рибоконсервної продукції за даними "котлового" способу обліку витрат на виробництво та вносяться такі пропозиції:

- однопроцесний (однопередільний) нормативний метод калькулювання собівартості продукції є основним і дозволяє контролювати формування собівартості продукції за всім технологічним процесом, застосовувати ефективні заходи щодо попередження витрат і втрат;

- розроблена методика складання нормативної (планової) калькуляції собівартості продукції на планований період, викладені прийоми обліку витрат за кожною статтею калькуляції як прямих, так і непрямих витрат, включення їх до собівартості кожного виду продукції, що дозволяє контролювати утворення собівартості продукції по виробках для зниження витрат і здешевлення їх вартості.

Література

1. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку / М.Т. Білуха. – К. : Київський державний економічний університет, 2000. – 692 с.
2. Безруких П.С. Бухгалтерский учет / П.С. Безруких. – М. : Бухгалтерский учет, 2002. – 719 с.
3. Бехтерева Е.В. Себестоимость: рациональный и эффективный учет расходов / Е.В. Бехтерева. – [5-е изд.] – М. : Изд-во "Омега-Л", 2011. – 148 с.
4. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця, колектив авторів. – [8-ме вид., доп. і перероб]. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 912 с.
5. Бухгалтерський облік у сільському господарстві / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 512с.
6. Дихтль Е. Практический маркетинг : учебное пособие / Е. Дихтль, Х. Хершген; пер. с нем. А.М. Макарова; под. ред. И.С. Минько. – М. : ИНФРА-М, 1996. – 225 с.
7. Нападовська Л.В. Управлінський облік / Л.В. Нападовська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
8. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" – Наказ Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.99 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/info/instrbuh/psbu16/>
9. Управленческий учет / Под. ред. В. Паляя и Р. Вандер Вила. – М.: ИНФРА-М, 1997 – 480 с.
10. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект [пер. с англ.] / Ч.Т. Хорнгрен, Дж. Фостер; под. ред. Я.В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1995. – 416 с.

УДК 657.01

Олендій О.Т.,
к.е.н., асистент кафедри фінансового
аналізу та контролю
Шушакова І.К.,
здобувач*

Київський національний торговельно-економічний університет

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Постановка проблеми. У процесі становлення ринкових відносин в Україні нематеріальні активи займають все більшу частку в активах підприємств. Оскільки нематеріальні активи впливають на підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства, гостро постає питання щодо контролю за їх використанням. На сьогодні, розвиток сфери використання нематеріальних активів, недосконалість законодавчої бази та класифікації об'єктів, недостатньо розроблена методика оцінки зумовлюють необхідність в удосконаленні їх обліку та аудиту. Проведенню аудиту нематеріальних активів перешкоджає наявність проблем, обумовлених специфікою об'єкта аудиту та відсутністю розробленої методики. Тому аудит нематеріальних активів відіграє велику роль у пошуку невиявлених резервів підприємства для підвищення результатів його діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми аудиту нематеріальних активів досліджувало багато вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких О.Ф. Андросова, О.Л. Біляченко,

* Науковий керівник: Олендій О.Т. – к.е.н., асистент